

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Ingela Bodbacka-Rak (2020) : Skyddsmantelmadonnan gav hopp och tröst under oroliga tider - det kan hon göra också i dag. Vasabladet 1.5.2020.

ESSÄ: Skyddsmantelmadonnan gav hopp och tröst under oroliga tider – det kan hon göra också i dag



Essän publicerades i Vasabladet 1.5.2020, länk till artikeln
>> <https://www.vasabladet.fi/Artikel/Visa/367409>

Det är intressant att upptäcka vad som tidigare gjorts inom konstområdet i samband med att man befunnit sig i oroliga och svåra tider med farsoter och krig. Under medeltiden producerades bland annat Skyddsmantelmadonnor även med benämningen Skrinmadonnor, för att inge mänskligheten hopp och tröst i tider av farsoter, hunger och krig.

Skyddsmantelmadonna eller Skrinmadonna är en konsthistorisk term och är en träskulptur eller kalkmålning som varit en del av det katolska kyrkorummet, troligtvis med ett ursprung i en östortodox relaterad tradition. Madonnans kropp är formad som ett skåp med ”dörrar” med formen av en mantel som brets ut och öppnats.

Under vissa perioder kunde skåpet vara tillslutet och vid andra tidpunkter, troligtvis under svårare och oroliga tider, öppnades träskulpturen för kyrkobesökaren. Innanför den utbredda manteln finns olika bedmed jande helgon och i vissa fall även Gud själv.

Man tror att det finns cirka tio skyddsmantelmadonnor kvar i världen i dag. De producerades främst under 1300-talet i samband med att pesten drog fram i Europa.

Det finns också senare framställningar med en dylik föreställning om en skyddande madonna med utbredd mantel, Matthias Grünewalds pennteckning av Barmhärtighetens madonna från sent 1400-tal är en känd sådan.

Skulptören Lena Lervik (Sverige) har producerat en Skyddsmantelmadonna (1985) i terrakotta som sedan 2015 finns utanför domkyrkan i Lund. Lerviks nutida madonna uttrycker samma omhuldande tanke att beskydda och trösta mänskligheten.

Tanken är evig och finns över tid, vi har länge varit förskonade från både krig och pandemier, men i dag kunde det kanske vara givande med någon form av konstnärliga gestaltningar för att inge hopp och en känsla av beskydd. Skyddsmantelmadonnorna kan inspirera med tanke på både form och innehåll.

Det finns en bevarad Skyddsmantelmadonna från 1300- talet i Övertorneå kyrka (vissa källor anger att den är från 1400-talet). Madonnan i Övertorneå har tidigare funnits i ett medeltida kapell i Särkilax.

I dagens rådande situation har vi varken möjlighet att besöka museer, konstutställningar, konsertsalar eller kyrkor. Men jag vill ändå ta upp en utställningshelhet som finns i Rovaniemi konstmuseum fram till sista maj, jag besökte utställningen i januari.

Utställningen har producerats av Jaana Erkkilä som är konstgrafiker och vice rektor vid Finlands konstuniversitet. En av mina studerande, Alexander Granqvist, från Yrkeshögskolan Novias bildkonstutbildning i Jakobstad har utfört en del av sin praktik i samband med produktionen av utställningen och bland annat fått bekanta sig med Ksenia Grigorievna Petrova.



Utställningens namn är "Outo ja ihana elämä/Weird and Wonderful life" och består av en större helhet med träsnitt och till utställningen hör också en del text. Helheten utgörs av såväl färgrika som svartvita tryck med inspiration av Ksenia av S:t Petersburg, som är helgonförklarad i den ortodoxa kyrkan.

Den heliga Ksenia tillbeds ännu i dag och levde och verkade som "helig dåre" på 1700-talet. Hon bistod och hjälpte de fattigaste och ansågs även kunna utföra mirakel. Erkkilä har i sitt

figurativa och samtidigt symbolrika bildspråk tolkat en människa, en kvinna, som en beskyddare av såväl djur och natur som människor i en spirituellt och mystiska värld.

Både Skyddsmantelmadonnorna och Erkkiläs utställningshelhet har mycket att ge oss alla i en oviss tid som vi gemensamt delar. De medeltida Skyddsmantelmadonnorna och Erkkiläs samtida utställning har beröringspunkter trots det relativt stora tidsspannet. Konsten kan ännu visuellt gestalta hopp och framtidstro i orostider.

Foto: Noviasluderande Alexander Granqvists blyertsteckning av skytselmadonnan i Övertorneå kyrka. Blyertsteckning (22,1x19cm), 2020.

Huvudbild: Från utställningen Outo ja ihana elämä/Weird and Wonderful life. Foto: ARTto Liiti